

**Izveštaj o naknadnom pregledu provođenja preporuka
iz Izveštaja revizije učinka
"Prevenција malignih oboljenja"
Broj: RU 006-17-NP**

Banja Luka, mart 2024. godine

SADRŽAJ

1	UVOD	3
2	PROVOĐENJE PREPORUKA.....	5
2.1	Preporuke za Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite	6
2.2	Preporuke za domove zdravlja	8
3	ZAKLJUČAK	11
	PRILOZI	12

Naknadni pregled provođenja preporuka iz Izvještaja revizije učinka "Prevenција malignih oboljenja"

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je, na osnovu Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, a u skladu sa ISSAI okvirom revizije, provela naknadni pregled provođenja preporuka iz Izvještaja revizije učinka "Prevenција malignih oboljenja" koji je objavljen 2019. godine.

Naknadni pregled podrazumijeva ispitivanje mjera i aktivnosti na provođenju preporuka koje su po Izvještaju revizije učinka preduzete od strane Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite u saradnji sa Fondom zdravstvenog osiguranja i Institutom za javno zdravstvo i devet domova zdravlja (Banja Luka, Trebinje, Istočno Sarajevo, Pale, Mrkonjić Grad, Nevesinje, Ljubinje, Trnovo i Drinić) i utvrđivanje statusa provedenosti preporuka u skladu sa Metodologijom revizije učinka.

Naknadni pregled pokazuje da su dvije od posmatranih institucija donijele akcione planove za provođenje preporuka iz Izvještaja revizije učinka. Na osnovu informacija o aktivnostima nadležnih institucija, revizija se u razumnoj mjeri uvjerila da su od pet datih preporuka tri u statusu provođenja, dok dvije preporuke nisu provedene.

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske, u skladu sa odredbama Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, dostavila je Nacrt izvještaja institucijama obuhvaćenim ovim naknadnim pregledom, Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite, Institutu za javno zdravstvo i domovima zdravlja. Na Nacrt izvještaja nije bilo primjedbi.

Konačan izvještaj je dostavljen svim institucijama kojima se u skladu sa Zakonom o reviziji javnog sektora Republike Srpske treba dostaviti. Izvještaj će biti dostupan javnosti putem internet stranice Glavne službe za reviziju javnog sektora Republike Srpske, www.gsr-rs.org.

Glavni revizor je donio Odluku da se provede ovaj naknadni pregled. Naknadni pregled proveo je revizorski tim u sastavu Bojan Dragišić, vođa revizorskog tima, Vladimir Kremenović i Zoran Pajčin, članovi revizorskog tima.

Glavni revizor
Jovo Radukić s.r.

LISTA SKRAĆENICA

RS	Republika Srpska
GSRJS RS	Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske
Vlada RS	Vlada Republike Srpske
Ministarstvo	Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske
Ministar	Ministar zdravlja i socijalne zaštite
DZ	Dom zdravlja
FZO	Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske
IJZ	Institut za javno zdravstvo Republike Srpske
Program	Godišnji Program mjera prevencije i ranog otkrivanja masovnih nezaraznih bolesti
IZIS	Integrirani zdravstveni informacioni sistem
Centar	Centar za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti
UNFPA	Populacioni fond Ujedinjenih nacija
WHO	Svjetska zdravstvena organizacija

1 UVOD

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske (u daljnjem tekstu: GSRJS RS) je provela reviziju učinka i u februaru 2019. godine objavila Izvještaj revizije učinka "Prevenција malignih oboljenja". Osnovni cilj revizije je bio da se ispita da li nadležne institucije efikasno provode mjere ranog otkrivanja malignih oboljenja i da li navedene aktivnosti utiču na smanjenje posljedica navedenih bolesti.

Osnovni nalazi i zaključci u Izvještaju revizije učinka iz 2019. godine su pokazali da, iako postoje strateška i programska dokumenta koja obuhvataju rano otkrivanje malignih oboljenja, mnogi bitni upravljački elementi nisu bili definisani. Najvažniji od njih su izostanak upravljačkog tima zaduženog za koordinaciju aktivnosti, monitoring, evaluaciju i kontrolu kvaliteta provođenja definisanih mjera, zatim način pozivanja ciljnih grupa, sistem izvještavanja i na kraju način finansiranja mjera za rano otkrivanje malignih oboljenja. Takođe, revizija je utvrdila da se preventivni pregledi, sa izuzetkom PAPA nalaza, nisu provodili u mjeri u kojoj je to bilo planirano. Veliki dio tih pregleda obavljen je kod pacijenata sa izraženim simptomima (oboljelih) ili su upisivani pregledi koji nisu ni obavljeni. Baze podataka o provedenim pregledima za rano otkrivanje malignih oboljenja nisu obezbjeđivale tačne i potpune podatke neophodne za sagledavanje stanja ili praćenje rezultata provedenih pregleda. U skladu sa nalazima revizije, zaključeno je da regulatorne pretpostavke za provođenje mjera za rano otkrivanje malignih oboljenja nisu u potpunosti ispunjene, da materijalni, kadrovski i tehnički uslovi nisu obezbijeđeni u potrebnoj mjeri, te da nije uspostavljen sistem izvještavanja koji bi omogućio analizu i evaluaciju provedenih mjera. Samim tim, provođenje mjera za rano otkrivanje malignih oboljenja u domovima zdravlja (u daljem tekstu: DZ) nije vršeno na efikasan način, zbog čega potencijali za uštede u zdravstvenom sistemu i koristi za društvo u cjelini nisu iskorišćeni.

Ovim naknadnim pregledom provođenja preporuka datih u Izvještaju revizije učinka "Prevenција malignih oboljenja" se ispituje kako su nadležne institucije reagovalе na Izvještaj revizije učinka, da li su doneseni akcioni planovi, da li je postupano po akcionim planovima i ispitivanje provedenih mjera i aktivnosti na provođenju preporuka. Ukupno su date tri preporuke za institucije na republičkom nivou koje provodi Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite (u daljem tekstu: Ministarstvo) u saradnji sa Fondom zdravstvenog osiguranja (u daljem tekstu: FZO) i Institutom za javno zdravstvo (u daljem tekstu: IJZ) i dvije preporuke DZ, kako je prikazano u Tabeli.

Tabela 1. Preporuke iz Izvještaja revizije učinka "Prevenција malignih oboljenja"

Red.br.	Institucije	Broj preporuka
1	Ministarstvo	3
2	Domovi zdravlja	2
UKUPNO:		5

Naknadni pregled podrazumijeva ispitivanje mjera i aktivnosti na provođenju preporuka koje su po osnovu Izvještaja revizije učinka preduzete od strane institucija koje su bile obuhvaćene revizijom i kojima su upućene preporuke.

Ispitivanja preduzimanih mjera i aktivnosti na provođenju preporuka revizije su vršena u Ministarstvu, IJZ i DZ Banja Luka, Trebinje, Istočno Sarajevo, Pale, Mrkonjić Grad, Nevesinje, Ljubinje, Drinić i Trnovo.

Naknadnim pregledom je obuhvaćen period od objavljivanja Izvještaja revizije učinka 2019. godine do kraja 2023. godine.

U vršenju naknadnog pregleda kao izvori podataka i informacija korišteni su:

- regulatorni okvir važeći u posmatranom periodu;
- strateški dokumenti u oblasti zdravstva;
- programi rada, izvještaji i informacije domova zdravlja;
- podaci i informacije iz upitnika koje su dostavile nadležne institucije obuhvaćenih naknadnim pregledom;
- podaci i informacije dobijeni putem intervjua sa licima u nadležnim institucijama obuhvaćenim naknadnim pregledom;
- interne i druge analize, izvještaji i informacije o prevenciji malignih oboljenja koje se odnose na posmatrani period.

Nakon izvršene analize i vrednovanja prikupljenih podataka i informacija obezbijedeni su dovoljni, relevantni i pouzdani revizijski dokazi, koji su bili osnova za formiranje nalaza u cilju ocjene nivoa provedenosti pojedinačnih preporuka revizije učinka.

2 PROVOĐENJE PREPORUKA

U svrhu izvještavanja o načinu provođenja preporuka revizije učinka u posmatranom periodu naknadnog pregleda i potrebne ocjene nivoa provedenosti preporuka, mogući statusi preporuka su klasifikovani u pet kategorija:

PREPORUKA JE POTPUNO PROVEDENA	<ul style="list-style-type: none"> - institucije su provele ili u kontinuitetu provode preporuku; - potpuno provođenje preporuke je dokumentovano.
PREPORUKA JE DJELIMIČNO PROVEDENA	<ul style="list-style-type: none"> - institucije su preduzele aktivnosti na provođenju preporuke; - institucije provode aktivnosti, ali preporuka nije u potpunosti provedena; - djelimično provođenje preporuke je dokumentovano.
PROVOĐENJE PREPORUKE U TOKU	<ul style="list-style-type: none"> - institucije preduzimaju aktivnosti na provođenju preporuke; - aktivnosti institucija se ne provode kontinuirano i planiranom dinamikom; - preporuka nije provedena ni u potpunosti, ni djelimično; - aktivnosti u toku dokumentovane.
PREPORUKA NIJE PROVEDENA	<ul style="list-style-type: none"> - institucije nisu preduzele aktivnosti na provođenju preporuke; - preporuka nije provedena ni djelimično, ni u potpunosti; - nije dokumentovano da su se preduzimale mjere na provođenju preporuke.
PREPORUKA NIJE AKTUELNA	<ul style="list-style-type: none"> - institucije nisu preduzimale aktivnosti na provođenju preporuke, u međuvremenu su nastupile okolnosti koje su preporuku učinile neaktuelnom (promjena regulative, nadležnosti, odgovornosti i dr.).

Institucije javnog sektora, koje su bile obuhvaćene revizijom učinka i kojima su upućene preporuke u Izvještaju revizije učinka, bile su u obavezi, u skladu sa Zakonom o reviziji javnog sektora Republike Srpske, da u roku od 60 dana od dana prijema Izvještaja revizije učinka sačine i dostave GSRJS RS i nadležnom skupštinskom odboru Akcioni plan za provođenje preporuka revizije učinka, a radi praćenja provođenja datih preporuka.

Nakon objave Izvještaja revizije učinka "Prevenција malignih oboljenja" Akcione planove za provođenje preporuka revizije učinka dostavili su Ministarstvo i DZ Banjaluka.

Nalazi naknadnog pregleda provođenja preporuka iz Izvještaja revizije učinka "Prevenција malignih oboljenja" u ovom poglavlju se prezentuju u skladu sa strukturom datih preporuka.

2.1 Preporuke za Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite

Prva preporuka

Ažurirati postojeće i izraditi nedostajuće strateške i provedbene dokumente koji se odnose na mjere ranog otkrivanja malignih oboljenja.

Status preporuke: Provođenje preporuke u toku

Obrazloženje statusa:

Nakon objavljivanja Izvještaja revizije učinka „Prevenција malignih oboljenja“ Ministarstvo je izradilo, a Vlada RS donijela Akcioni plan za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti u Republici Srpskoj za period od 2019. do 2026. godine. Akcioni plan je pripremljen u saradnji Ministarstva i IJZ, a u okviru projekta "Jačanje i unapređivanje modernih i održivih javnozdravstvenih strategija, kapaciteta i usluga za poboljšanje zdravlja stanovništva" koji provodi Svjetska zdravstvena organizacija (u daljem tekstu WHO). Ovim planom predviđen je niz aktivnosti u svrhu ranog otkrivanja i efektivnog liječenja vodećih nezaraznih bolesti. Međutim, početkom 2020. godine počele su intenzivne aktivnosti vezane za pojavu „novog koronavirusa“ i skoro svi raspoloživi resursi zdravstvenog sektora su angažovani u kontroli pandemije. Aktivnosti predviđene Akcionim planom za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti u Republici Srpskoj za period od 2019. do 2026. godine nisu se u potpunosti provodile za vrijeme pandemije. Posljedično, ni izvještaji o provođenju aktivnosti nisu izrađivani.

Tokom 2022. godine stupio je na snagu novi Zakon o zdravstvenoj zaštiti, kojim je definisano da građani imaju pravo na preventivne zdravstvene mjere i usluge u svrhu očuvanja i unapređenja zdravlja, kao i sprečavanja, suzbijanja i ranog otkrivanja bolesti i povreda. Zdravstvena ustanova je obavezna obezbijediti preventivne mjere podizanjem svijesti građana i pružanjem preventivnih zdravstvenih usluga u odgovarajućim vremenskim intervalima, za grupacije stanovništva koje su izložene povećanom riziku od obolijevanja. U svrhu efikasnijeg upravljanja i organizovanja prevencije, predviđeno je osnivanje multidisciplinarnih centara za promociju zdravlja i prevenciju bolesti, povreda i stanja u DZ.

Takođe je predviđeno da Ministar, na prijedlog IJZ, a uz prethodno mišljenje FZO, donosi godišnji program mjera prevencije i ranog otkrivanja masovnih nezaraznih bolesti (u daljem tekstu Program), u skladu sa kojim bi trebalo da se provode svi programi u vezi sa preventivnim zdravstvenim mjerama i uslugama u zdravstvenom sistemu RS. Aktivnosti u vezi sa uspostavljanjem Centra za prevenciju i kontrolu bolesti u IJZ i aktivnosti na izradi i donošenju godišnjeg Programa su započete i njihova realizacija je u toku.

Pored donošenja Akcionog plana za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti u Republici Srpskoj za period od 2019. do 2026. godine i izvršenih izmjena propisa koji bi trebalo da povećaju efikasnost i efektivnost prevencije malignih oboljenja, u periodu nakon objavljivanja Izvještaja revizije učinka „Prevenција malignih oboljenja“ Ministarstvo je provodilo i druge aktivnosti na unapređenju strateških i provedbenih dokumenata, a koji uključuju aktivnosti u svrhu ranog otkrivanja i prevencije malignih oboljenja. Tako je 2019. godine donesena Strategija za unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja u Republici Srpskoj za period od 2019. do 2026. godine, koja obuhvata mjere i aktivnosti za prevenciju malignih oboljenja reproduktivnih organa. Takođe, Pravilnikom o imunizaciji iz 2022. godine stvoren je legislativni okvir za uvođenje vakcinacije protiv humanih papiloma virusa u svrhu prevencije raka grlića materice. Vakcinacija se aktivno provodi od 2023. godine u saradnji IJZ i DZ.

Druga preporuka

Izvršiti analizu funkcionisanja mjera za rano otkrivanje malignih oboljenja u cilju identifikovanja raspoloživih sredstava i instalisanih kapaciteta za provođenje mjera za rano otkrivanje malignih oboljenja u okviru programa prevencije.

Status preporuke: Provođenje preporuke u toku

Obrazloženje statusa:

Kao i u slučaju prethodne preporuke, aktivnosti Ministarstva su bile uslovljene angažovanjem vezanim za pojavu „novog koronavirusa“ i skoro svi raspoloživi resursi zdravstvenog sektora su angažovani u kontroli pandemije. Stoga su i aktivnosti u svrhu analize resursa započete uglavnom u 2023. godini, odnosno nakon Odluke o prestanku važenja Odluke o proglašenju vanredne situacije za teritoriju Republike Srpske (maj 2023. godine). U svrhu analize stanja i planiranja budućih aktivnosti, Ministarstvo je u saradnji sa relevantnim institucijama i međunarodnim organizacijama započelo provođenje niza aktivnosti i projekata. U saradnji sa Populacionim fondom Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu UNFPA) sprovodi se istraživanje „Mapiranje dostupnosti zdravstvenih resursa i usluga u vezi sa prevencijom raka grlića materice i raka dojke u Republici Srpskoj 2023. i 2024. godine“, čiji je cilj prikupljanje podataka i kreiranje baze podataka za planiranje intervencija.

U saradnji sa UNFPA i WHO, u pripremi je „Sveobuhvatno istraživanje za implementaciju programa prevencije raka dojke, grlića materice, kolorektuma i prostate“, čiji ishod treba da posluži kao osnova za pripremu i implementaciju programa za prevenciju raka dojke, grlića materice, kolorektuma i prostate. Opšti ciljevi ovog programa prevencije je smanjenje stope smrtnosti od ova četiri tipa raka, a specifični ciljevi uključuju poboljšanje usluga primarne zdravstvene zaštite i povećanje svijesti opšte populacije i zdravstvenog osoblja o značaju sprovođenja sveobuhvatnih preventivnih programa.

Pored navedenih, Ministarstvo je otpočelo i druga istraživanja i programe čiji ciljevi se na indirektan način odnose i na prevenciju malignih oboljenja. Ove aktivnosti obuhvataju medijske kampanje promocije zdravlja i prevencije bolesti, kao i aktivnosti na izradi procjena troškova i koristi programa prevencije malignih oboljenja i očekivanog uticaja na mortalitet. Kako je većina ovih aktivnosti u fazi provođenja, za sada nije moguće ocijeniti njihov uticaj na kretanja malignih oboljenja u RS.

Treća preporuka

Uspostaviti upravljačke kapacitete za planiranje, provođenje, nadzor, evaluaciju i izvještavanje o rezultatima mjera za rano otkrivanje malignih oboljenja.

Status preporuke: Provođenje preporuke u toku

Obrazloženje statusa:

U svrhu provođenja ove preporuke otpočelo se sa formiranjem Centra za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti (u daljem tekstu Centar) kao organizacione jedinice IJZ. Predviđeno je da Centar prati, istražuje i analizira kretanje faktora rizika za pojavu nezaraznih bolesti, te predlaže mjere za njihovu kontrolu. Pored toga, u nadležnosti Centra bi bilo i da predlaže, koordiniše,

prati i evaluira programe za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti, zasnovane na dokazima, kako kod cjelokupnog stanovništva, tako i kod određenih grupa, organizuje i sprovodi epidemiološka istraživanja u cilju identifikovanja grupa stanovništva sa visokim rizikom, organizuje i sprovodi terenska ispitivanja u skladu sa programom za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti. Takođe, Centar bi trebao da proučava znanja, stavove i prakse vezane za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti, uvodi i evaluira moderne metode i tehnike ranog otkrivanja, prevencije i upravljanja nezaraznih bolesti, pruža pomoć zdravstvenim ustanovama vezano za planiranje, organizovanje, upravljanje i finansiranje programa ranog otkrivanja, prevencije nezaraznih bolesti. Predloženo je da Centar vrši i planiranje, organizovanje, praćenje i evaluaciju programa skrininga, istražuje i procjenjuje potrebe za edukacijom u oblasti javnog zdravstva, promocije zdravlja, prevencije i kontrole nezaraznih bolesti. Pored navedenog, predviđeno je da Centar koordiniše rad multidisciplinarnih centara za promociju zdravlja i prevenciju bolesti u DZ.

Statut o izmjeni Statuta IJZ donesen je u prvoj polovini 2019. godine, čime je obezbijeđen pravni osnov da Centar postane organizaciona jedinica IJZ. U cilju operacionalizacije rada Centra pripremljen je prijedlog Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u IJZ, ali je zbog pandemije korona virusa njegovo usvajanje odgođeno. Do završetka ovog naknadnog pregleda provođenja preporuka iz Izvještaja revizije učinka navedeni Pravilnik nije usvojen niti je definisan vremenski okvir njegovog usvajanja i početka rada Centra.

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti je propisano da Ministar, na prijedlog IJZ, a uz prethodno mišljenje FZO, donosi godišnji Program, u skladu sa kojim bi trebalo da se provode svi programi u vezi sa preventivnim zdravstvenim mjerama i uslugama u zdravstvenom sistemu RS. U 2022. godini IJZ je formirao radnu grupu za izradu Programa za 2023. godinu. Nakon usaglašavanja Nacrta Programa od strane članova radne grupe, isti je u decembru 2022. godine upućen Ministru bez prethodno pribavljenog mišljenja FZO. Na dostavljeni Nacrt Programa IJZ nije dobio pisani odgovor, niti je Ministar donio Program za 2023. godinu.

2.2 Preporuke za domove zdravlja

Prva preporuka

Utvrđene mjere i aktivnosti ranog otkrivanja malignih oboljenja provoditi u skladu sa usvojenim normama i standardima medicinske struke.

Status preporuke: Preporuka nije provedena

Obrazloženje statusa:

Na osnovu pregleda dokumentacije DZ i intervju sa odgovornim licima u DZ, revizija se uvjerila da osam od devet DZ iz uzorka nije provelo preporuku. U ovim DZ identifikovane su dvije preovlađujuće prakse.

Prva, da se preventivni pregledi ne provode, uglavnom karakteristična za DZ u nerazvijenim i izrazito nerazvijenim lokalnim zajednicama, kao posljedica nedostatka ljudskih, materijalnih i tehničkih resursa za provođenje preventivnih pregleda za rano otkrivanje malignih oboljenja koja su bila u fokusu revizije¹. Druga, praksa da se određeni preventivni pregledi provode, ali ne na način kako je to predviđeno stručnim uputstvom i medicinskom praksom. DZ su uglavnom nastavili da preglede provode na način opisan u Izvještaju revizije učinka „Prevencija

¹ Karcinom dojke, grlića materice, prostate i debelog crijeva.

malignih oboljenja“. Ovaj način podrazumijeva da preventivni pregledi u svrhu ranog otkrivanja malignih oboljenja nisu bili planirani godišnjim programima rada DZ, kao i da se o njima nije izvještavalo zasebno u odnosu na ukupno provedene preglede. Takođe, ovi pregledi su provodeni bez identifikacije rizičnih pacijenata i pozivanja na preglede. Umjesto toga, oni su provodeni pregledom pacijenata koji su se javljali u DZ na druge preglede ili kao dijagnostički pregledi kada su pacijenti dolazili zbog uočenih tegoba ili simptoma.

Izuzetak od navedenih praksi je DZ Banjaluka, koji je preporuku potpuno proveo. DZ Banjaluka je izradio Program ranog otkrivanja malignih oboljenja i utvrđivanja faktora rizika za masovne nezarazne bolesti za odraslo stanovništvo grada Banjaluka, koji je usvojila Skupština Grada Banjaluka u drugoj polovini 2019. godine. Ovim dokumentom obuhvaćena su četiri najčešća tipa malignih oboljenja i za provođenje pregleda za rano otkrivanje istih obezbijedena su sredstva iz budžeta Grada. Za potrebe planiranja i identifikovanja rizičnih kategorija stanovništva, koje su pozivane na preventivne preglede, izrađen je dodatni modul u softveru WebMedic i uputstva za korišćenje istog prilikom planiranja preventivnih pregleda i izvještavanja o provedenim pregledima. Predviđene aktivnosti se u kontinuitetu provode od 2019. godine, s tim da su se tokom pandemije koronavirusa provodile u ograničenom obimu, dok su na snazi bila ograničenja u radu sa pacijentima u zdravstvenim ustanovama. U DZ Banjaluka osnovan je Centar za promociju zdravlja i prevenciju bolesti kao organizaciona jedinica, a isti je vršio koordinaciju svih aktivnosti vezanih za prevenciju i rano otkrivanje malignih oboljenja (Prilog 3).

Druga preporuka

Uspostaviti evidencije provedenih mjera ranog otkrivanja malignih oboljenja koje pokazuju istinitu sliku izvršenih preventivnih pregleda i koja je pouzdana osnova za izvještavanje i evaluaciju mjera prevencije i ranog otkrivanja malignih oboljenja.

Status preporuke: Preporuka nije provedena

Obrazloženje statusa:

Na osnovu pregleda dokumentacije DZ, uvida u evidencije i baze podataka i intervju sa odgovornim licima u DZ, revizija se uvjerila da osam od devet DZ iz uzorka nije provelo preporuku.

Posebne evidencije nisu uspostavljene iz razloga što se preventivni pregledi ne provode ili se provedeni pregledi evidentiraju kao kurativni ili dijagnostički pregledi. Elektronske evidencije nisu uspostavljene iz razloga što DZ u svom radu koriste Integrisani zdravstveni informacioni sistem (IZIS) izrađen od strane FZO, u kojem nemaju mogućnost da posebno evidentiraju preventivne preglede. DZ nisu na drugi način organizovali evidencije provedenih preventivnih pregleda osim što iste evidentiraju kao izvršene preglede kroz redovne protokole, što ne omogućava pouzdanu i jednostavnu osnovu za izvještavanje i evaluaciju provedenih mjera.

Izuzetak je DZ Banjaluka koji je preporuku potpuno proveo na način da je u toku 2019. godine, u okviru postojećeg medicinskog softvera, razvio modul za podršku prevenciji i ranom otkrivanju masovnih nezaraznih bolesti u kojem je obezbijedeno unošenje podataka po kreiranim obrascima iz kojih su se mogli generisati izvještaji o rezultatima provedenih aktivnosti. Ovaj modul se koristi u DZ Banjaluka za evidentiranje i izvještavanje po programu masovnih nezaraznih bolesti.

Od 01.11.2022. godine DZ Banjaluka, kao i svi ostali DZ u RS, koristi IZIS u svom radu. DZ Banjaluka je u više navrata informisao FZO o nedostacima IZIS-a u pogledu nemogućnosti evidentiranja preventivnih usluga, nepostojanja oznaka o faktorima rizika i nemogućnosti kreiranja izvještaja o parametrima na osnovu kojih se izrađuju godišnji planovi prevencije.

3 ZAKLJUČAK

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je provela naknadni pregled provođenja preporuka iz Izvještaja revizije učinka "Prevenција malignih oboljenja". Nalazi provedenog naknadnog pregleda pokazuju da su Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, u saradnji sa Institutom za javno zdravstvo i Fondom zdravstvenog osiguranja, kao i domovi zdravlja, preduzimali određene mjere i aktivnosti na provođenju preporuka po Izvještaju revizije učinka, ali da stepen njihovog provođenja nije na potrebnom nivou.

Na osnovu informacija o aktivnostima i pokazatelja o ostvarenim rezultatima, revizija se u razumnoj mjeri uvjerila da su od pet datih preporuka tri u statusu provođenja, dok dvije preporuke nisu provedene.

Aktivnosti nadležnih institucija na prevenciji i ranom otkrivanju malignih oboljenja u posmatranom periodu su bile ograničene uslovima pandemije koronavirusa, zbog kojeg je kompletan zdravstveni sektor radio u uslovima značajnih ograničenja, te su fokus i napori zdravstvenog sektora bili skoro u potpunosti usmjereni na stavljanje pandemije pod kontrolu. Početkom 2020. godine Vlada Republike Srpske je proglasila vanrednu situaciju na području Republike Srpske, koja je ukinuta u maju 2023. godine, što je značajno uticalo na aktivnosti institucija na provođenju preporuka revizije učinka.

U cilju efikasnog okončanja preostalog dijela aktivnosti na provođenju preporuka, revizija preporučuje da se intenziviraju aktivnosti na kompletiranju strateškog i provedbenog okvira za prevenciju i provođenje mjera za rano otkrivanje malignih oboljenja. Takođe, neophodno je da se intenziviraju aktivnosti na uspostavljanju upravljačkih kapaciteta i da se obezbijedi koordinacija aktivnosti na svim nivoima, a u skladu sa obezbijeđenim materijalnim, tehničkim, ljudskim i organizacionim kapacitetima zdravstvenog sistema za prevenciju i provođenje mjera za rano otkrivanje malignih oboljenja.

Revizorski tim

Bojan Dragišić s.r., vođa revizorskog tima

Vladimir Kremenović s.r., član tima

Zoran Pajčin s.r., član tima

PRILOZI

Prilog 1. Lista referenci

1. Ustav Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, 21/92,28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/03, 98/03).
2. Zakon o zdravstvenoj zaštiti (Službeni glasnik Republike Srpske, 57/22).
3. Zakon o zdravstvenom osiguranju (Službeni glasnik Republike Srpske, 18/99, 51/01, 70/01, 51/03, 57/03, 17/08, 01/09, 106/09, 110/16, 94/19, 44/20 i 37/22).
4. Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju (Službeni glasnik Republike Srpske, 93/22 i 132/22).
5. Zakon o zdravstvenoj dokumentaciji i evidencijama u oblasti zdravstva (Službeni glasnik Republike Srpske, 57/22).
6. Politika unapređivanja zdravlja stanovništva Republike Srpske do 2020. godine (Službeni glasnik Republike Srpske, 92/12).
7. Strategija primarne zdravstvene zaštite (Službeni glasnik Republike Srpske, 72/06).
8. Strategija za unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja u Republici Srpskoj za period od 2019. do 2029. godine, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, oktobar 2019. godine.
9. Akcioni plan za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti u Republici Srpskoj za period od 2019. do 2026. godine.
10. Program otkrivanja i suzbijanja faktora rizika kardiovaskularnih i malignih bolesti i drugih masovnih nezaraznih bolesti i ranog otkrivanja tih bolesti (Službeni glasnik Republike Srpske, 10/02).
11. Metodološko uputstvo za praćenje i evaluaciju programa prevencije i kontrole nezaraznih bolesti u Republike Srpske.
12. Stručno uputstvo za otkrivanje i redukciju rizičnih faktora i rano otkrivanje oboljenja iz programa prevencije i kontrole nezaraznih bolesti u Republike Srpske.
13. Uputstvo za izradu plana ljudskih resursa u javnim zdravstvenim ustanovama (Službeni glasnik Republike Srpske, 84/22).
14. Ugovori o pružanju zdravstvenih usluga sa domovima zdravlja iz uzorka.
15. Odluka o proglašenju vanredne situacije za teritoriju Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske 25/20).
16. Odluka o prestanku važenja Odluke o proglašenju vanredne situacije za teritoriju Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske 46/23).
17. Odluka o proglašenju vanrednog stanja za teritoriju Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske 31/20).
18. Odluka o ukidanju vanrednog stanja za teritoriju Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske 48/20).
19. Ostali podaci i informacije od strane Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite, Instituta za javno zdravstvo Službeni glasnik Republike Srpske i domova zdravlja.

Prilog 2. Status provedenosti preporuka

Tabela 1. Pregled statusa provedenosti preporuka u posmatranim DZ

Broj preporuke	Status preporuke	Banja Luka	Nevesinje	Trebinje	Istočno Sarajevo	Mrkonjić Grad	Pale	Trnovo	Drinić	Ljubinje	Ukupno
1	Potpuno provedena	✓									1
	Djelimično provedena										
	Provođenje u toku										
	Preporuka nije provedena		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
2	Potpuno provedena	✓									1
	Djelimično provedena										
	Provođenje u toku										
	Preporuka nije provedena		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8

Izvor: dokumentacija DZ

Prilog 3. Izvršeni pregledi za rano otkrivanje malignih oboljenja

Tabela 1. Izvršeni pregledi za rano otkrivanje malignih oboljenja kod odraslog stanovništva Grada Banja Luka

GODINA	2019.	2020.	2021.	2022.	UKUPNO
Rak dojke	1307	716	2234	1733	6539
Rak grlića materice	988	394	1083	1932	4591
Rak prostate	559	234	429	435	1681
Rak debelog crijeva	532	438	552	502	2065
UKUPNO	3386	1782	4298	4602	14876

Izvori: Izvještaji DZ Banja Luka